

(مقاله پژوهشی)

شناسایی گفتمان‌های شکل دهنده به همکاری‌های علمی بین‌المللی در آموزش عالی ایران

شهرام مهرآور گیگلو^۱، محسن نوبخت^۲، کامران مالکپور لپری^۳

چکیده

امروزه توسعه فعالیت‌های علمی بین‌المللی به یکی از دغدغه‌های اصلی دانشگاه‌های برتر جهان در راستای افزایش اعتبار، کیفیت، درآمدزایی و برندسازی تبدیل شده است. لذا پژوهش حاضر با هدف شناسایی گفتمان‌های شکل دهنده به همکاری‌های علمی بین‌المللی در آموزش عالی ایران انجام شده است. پژوهش حاضر از لحاظ هدف، کاربردی و با رویکرد کیفی انجام شده است. گروه هدف پژوهش حاضر، مدیران بخش بین‌الملل دانشگاه‌های دولتی کشور و صاحب‌نظران این حوزه بود. با استفاده از روش نمونه‌گیری هدفمند و گلوله برفی ۱۳ نفر از مدیران بخش بین‌الملل دانشگاه‌های دولتی و ۵ نفر از صاحب‌نظران این حوزه به عنوان نمونه انتخاب شدند. برای جمع‌آوری داده‌ها نیز از مصاحبه نیمه‌ساختاریافته استفاده گردید و تحلیل داده‌ها به روش تحلیل مضمون انجام شد. پس از تجزیه و تحلیل داده‌های حاصل از مصاحبه، مجموع کدهای آزاد استخراج شده از مصاحبه‌ها ۱۱۹ کد بود که پس از ادغام کدهای مشابه با یکدیگر در نهایت ۷۵ کد باقی ماند که در ۶ مفهوم مشابه طبقه‌بندی و در نهایت گفتمان‌های شکل دهنده به همکاری‌های علمی بین‌المللی در آموزش عالی کشور در ۴ گفتمان اصلی شامل: گفتمان فرهنگی، گفتمان اقتصادی، گفتمان بین‌المللی بودن علم و گفتمان سیاسی دسته‌بندی شدند.

واژگان کلیدی: گفتمان، همکاری علمی، بین‌المللی، آموزش عالی

تاریخ دریافت مقاله: ۱۴۰۰/۰۵/۲۷

تاریخ پذیرش مقاله: ۱۴۰۰/۰۹/۱۴

صص ۲۰-۱

۱ دکتر مدیریت آموزش عالی، گروه مدیریت و برنامه ریزی آموزشی، دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی، دانشگاه علامه طباطبائی تهران. (نویسنده

مسئول: shahramm27@gmail.com)

۲ استادیار، دانشگاه فرهنگیان، اردبیل، ایران.

۳ دانشجوی دکتری، گروه مدیریت آموزشی، دانشکده مدیریت، دانشگاه خوارزمی، تهران، ایران.

مقدمه

امروزه بین‌المللی‌شدن در آموزش عالی وارد مرحله جدیدی شده و از بین‌المللی‌شدن در خارج از کشور با تمرکز بر روی جامعه کوچکی از تحرک دانشجویان، اعضای هیئت علمی، مدیران و برنامه‌ها به سمت بین‌المللی سازی در داخل برای همه اعضای جامعه دانشگاهی، تغییر شکل داده است (آلتباخ و دی‌وایت^۱، ۲۰۲۱). با توجه به نقش بین‌المللی‌سازی در حل مسائل جهانی (دی‌وایت و آلتباخ، ۲۰۲۰) و افزایش سهم بین‌المللی‌شدن در حل مسائل جامعه (براندنبورگ و همکاران، ۲۰۲۰) و در راستای پیوند جهانی با محلی اهمیت بین‌المللی‌سازی آموزش عالی ضروری به نظر می‌رسد. اخیراً، نیز بحران COVID-19، که از ژانویه ۲۰۲۰ آغاز شد و در فوریه / مارس ۲۰۲۰ به وضعیت همه گیر جهانی رسید، از نظر مسئولیت اجتماعی و مشارکت اجتماعی مثالی برای ارتباط بین‌المللی‌شدن با جامعه است. با وجود اینکه به لحاظ آماری احتمال دارد که دانشجویان بین‌المللی، کارمندان و کنفرانس‌ها نیز سهمی در انتشار ویروس داشته باشند. اما بین‌المللی‌سازی مسئولیت اجتماعی پیامدهایش را به عهده می‌گیرد. از سوی دیگر، تلاش‌های بی حد و حصر در تحقیقات مشترک بین‌المللی نشان می‌دهد که چگونه بین‌المللی‌سازی می‌تواند به حل بحران نیز کمک کند (براندنبورگ^۲، ۲۰۲۰).

طی دو دهه گذشته، بودجه و نتایج تحقیق و توسعه (تحقیق و توسعه) به طور مداوم در سراسر جهان و در سراسر علوم افزایش یافته است (ان اس بی، ان اس اف^۳، ۲۰۱۹). همچنین روند افزایش تحقیقات مشترک بین‌المللی منعکس‌کننده افزایش سرمایه‌گذاری تحقیق و توسعه از ۷۲۲ میلیارد دلار به ۲ تریلیون دلار آمریکا در سال ۲۰۱۷ است. و همچنین پیشرفت در فناوری اطلاعات به دانشمندان امکان دسترسی آسان به انتشارات و برقراری ارتباط موثرتر از طریق ایمیل، کنفرانس ویدئویی و اسناد قابل اشتراک آنلاین را داده است (اس بی، ان اس اف، ۲۰۲۰). افزایش حق اشتراک تنها شاخص همکاری بین‌المللی نیست. با این حال، این امر نشان دهنده تقویت شبکه‌های علمی خود سازماندهی شده جهانی است (سی^۴، ۲۰۱۹).

در ادبیات گسترده بین‌المللی‌سازی آموزش عالی، مبادلات دانشگاهی مدتهاست که نقش محوری در ساختارها و عملکردهای آموزش عالی، به ویژه در کشورهای اروپایی، ایالات متحده، کانادا، استرالیا و نیوزیلند را ایفا می‌کند. در مقابل، مطالعات مربوط به این پدیده در آسیا از نظر تاریخی کمتر مورد توجه بوده است (چو و چاپینگ^۵، ۲۰۲۰). نقش همکاری‌های علمی بین‌المللی با توجه به تغییرات به وجود آمده در نظام‌های آموزش عالی برجسته‌تر شده است. همکاری‌های علمی بین‌المللی ابزاری توانمند در جهت ارتقای کیفیت و مشاهده پذیری بالا در زمینه تولید دانش نظری و کاربردی در مراکز علمی به حساب می‌آید و در واقع پاسخی به فشارها و الگوهای جهانی‌شدن در زمینه حفظ کارایی، بهره‌وری و سطح علمی در عرصه جهانی خواهد بود. همچنین همکاری‌های علمی بین‌المللی عنصر مهمی در رشد و توسعه علمی کشورها محسوب می‌شود (زارع بنادکودکی، ۱۳۹۸). توسعه پروژه‌های تحقیقاتی بین‌المللی و مبادلات علمی بین‌المللی از مهم‌ترین راهبردهای دانشگاه‌ها در زمینه بین‌المللی‌سازی آموزش عالی محسوب می‌شود (موداربک اوا و کاشیکین بایوا^۶، ۲۰۱۴) ارتباطات علمی بین‌المللی و همکاری چندجانبه با دانشگاه‌های دیگر نیز نقش تاثیرگذاری در بین‌المللی‌سازی آموزش عالی دارد (روزیداه^۷، ۲۰۲۰).

یافته‌های پژوهش ماتاوس^۸ و همکاران (۲۰۲۰)، نشان می‌دهد که، استانداردهای آکادمیک: ناسازگاری در رقابت‌ها، شدت کار و شرایط اقلیمی دانشگاه؛ به اشتراک‌گذاری مواد و داده‌ها؛ کنترل‌ها، اشتراک‌گذاری داده‌ها، نمونه‌ها و تجهیزات را ممنوع می‌کند؛ بوروکراسی؛ سلسله مراتب و سیاست کثیف در سیستم‌های مدیریتی ارگان‌های محلی و فدرال؛ ارتباطات؛ مشکلات در برقراری ارتباطات از طریق ایمیل، تلفن یا ویدیو؛ فقدان حمایت نهادی؛ عدم حمایت یا حتی مخالفت با مشارکت محققان یا موسسات در همکاری‌های بین‌المللی؛ کمبود فرصت‌ها؛ عدم فعالیت‌های علمی (سمینارها یا کنفرانس‌ها) و دعوت‌نامه‌های برای ارائه تحقیقات در بسترهای بین‌المللی، ناسیونالیسم؛ تعصب گزارش شده یا تصور شده نسبت به کار با یک منطقه یا کشور خاص و عامل جغرافیا؛ مسافت‌های طولانی بین پژوهشگران از موانع اصلی در همکاری‌های علمی بین‌المللی است. یافته‌های پژوهش

۱. Altbach & de Wit

۲. Brandenburg

۳. NSB, NSF

۴. See

۵. Chou & Ching

۶. Maudarbekova & Kashkinbayeva

۷. Rosyidah

۸. Matthews

هوکومان^۱ و همکاران (۲۰۱۲)؛ سی (۲۰۱۹)؛ آرونس^۲ و همکاران (۲۰۱۹) و ویدمر و لرمان^۳ (۲۰۱۵) نیز حاکی از آن است که موانع فرهنگی و سیاسی، مهم‌ترین مانع در بحث همکاری‌های علمی بین‌المللی است. تحقیقات دیگر نیز به تاثیر زبان بر توانایی محققان در تعامل و همکاری اشاره دارد (وارد و سوئول^۴، ۲۰۲۱؛ وهلرت^۵، ۲۰۲۰؛ هوانگ^۶، ۲۰۱۳).

پس از جنگ جهانی دوم، به کارگیری تبادلات علمی به عنوان یک ابزار سیاست خارجی به سرعت گسترش یافت و تحرکات علمی بین‌المللی در درجه اول در ایالات متحده و اتحادیه شوروی دو ابرقدرتی که از جنگ فارغ شده بودند، شهرت یافت (جان وکیم^۷، ۲۰۱۱). تأسیس برنامه بورسیه فولبرایت در سال‌های پایانی جنگ جهانی دوم، نقطه عطفی در گسترش تعاملات علمی بین‌المللی در آموزش عالی بود (لاویت^۸، ۲۰۰۸). برنامه فولبرایت دو هدف اصلی داشت: حمایت مالی از جوانان مستعد آمریکایی برای ادامه تحصیل در کشورهای خارجی و یادگیری دانش بین‌فرهنگی و فراهم کردن تسهیلات لازم برای جوانان با استعداد کشورهای جنگ‌زده و در حال توسعه و فقیر برای فراگیری دانش‌های نوین در دانشگاه‌های آمریکا. با وجود این، فراهم کردن شرایط لازم برای گسترش نفوذ دیپلماتیک در اروپا و آسیا هدف سیاسی و پنهان این برنامه بود (خورسندی طاسکوه، ۱۳۹۵). از میان راه‌های متفاوتی که برای همکاری میان دولت‌ها وجود دارد، تبادلات دانشگاهی در ایجاد ارتباط، اعتماد، افزایش فهم، فهم متقابل بین جوامع و کشورها و ایجاد روابط نزدیک میان آن‌ها، نقش مهمی بازی می‌کند (ساعدی، ۱۳۹۶) و از آنجاکه اغلب نخبگان سیاسی از میان دانشگاهیان برگزیده می‌شوند، گسترش اعطای بورس‌های بین‌المللی و پذیرش دانشجویان خارجی به منزله نوعی معرفی فرهنگ و جامعه خود به رهبران سیاسی و مدیران ارشد آینده کشورهای جهان است. همچنین روابط دانشگاهی می‌تواند موجب استحکام روابط سیاسی و اقتصادی میان دولت‌ها شود (محسنی‌سهی و محسنی‌سهی، ۱۳۹۴).

مطالعات مختلف نشان می‌دهند که رهبران آموزش عالی در جهان به طور روز افزونی بنا به، دلایل اقتصادی، سیاسی، اجتماعی و فرهنگی در تلاش برای بین‌المللی نمودن دانشگاه‌های خود می‌باشند (سبر و همکاران^۹، ۲۰۱۶، آلتباخ^{۱۰}، ۲۰۱۵، خورسندی طاسکوه^{۱۱}، ۱۳۹۵، چیلدرس^{۱۱}، ۲۰۰۹). بین‌المللی شدن افزایش فعالیت‌های بین‌المللی دانشگاه‌ها را مورد بحث و بررسی قرار می‌دهد (کارولین^{۱۲}، ۲۰۱۴) و به‌طور کلی به‌عنوان ابزار مهمی شناخته شده است که مزایایی را برای دانشجویان، کارمندان، مؤسسات آموزش عالی و کشورها به همراه دارد (یوریدیس^{۱۳}، ۲۰۱۵). بین‌المللی شدن آموزش عالی فرایند فعالیت حوزه‌های مختلف جامعه در سطح منطقه یا جهان، فعالیت فیزیکی، همکاری دانشگاهی و انتقال دانش آکادمیک و آموزش بین‌المللی است (آلتباخ، ریزبرگ و رامبلی^{۱۴}، ۲۰۱۹).

امروزه مراکز علمی مختلفی در سراسر جهان توسعه یافته‌اند که هم‌زمان با همکاری و رقابت با یکدیگر کار می‌کنند و رشد اهمیت روزافزون همکاری‌های بین‌المللی بین دانشگاه‌های بزرگ تحقیقاتی در سراسر جهان مشهود است (آداپا^{۱۵}، ۲۰۱۳؛ روستان و کراولو^{۱۶}، ۲۰۱۵). در چارچوب گستره جهانی شدن، ترکیبی از تغییرات تکنولوژیکی، اقتصادی، سیاسی و فرهنگی منجر به شتاب در سرعت همکاری‌های بین‌المللی شده است (آلتباخ و تیچلر^{۱۷}، ۲۰۰۱). همکاری‌های علمی بین‌المللی یکی از اشکال غالب بین‌المللی شدن آموزش عالی است که طیف وسیعی از فعالیت‌های دانشگاهی، اعم از فعالیت‌های مشترک بین‌المللی از قبیل برگزاری کنفرانس‌های مشترک، تبادل استاد و دانشجو، برگزاری دوره‌های آموزشی مشترک، طرح‌های پژوهشی مشترک

۱ .Hoekman

۲ .Aarons

۳ .Widmer, Widmer & Lerman

۴ . Ward & Southwell

۵ . Wöhlert

۶ .Hwang

۷ . Jon & Kim

۸ . Lovett

۹ . Seeber & et all

۱۰ . Altbach

۱۱ . Childress

۱۲ .Karveliené

۱۳ .Eurydice

۱۴ . Altbach, Reisberg & Rumbley

۱۵ . Adapa

۱۶ . Rostan & Ceravolo

۱۷ . Altbach & Teichler

است (لائو و لین^۱، ۲۰۱۷). چان^۲ (۲۰۰۴) نیز همکاری‌های علمی بین‌المللی دانشگاه‌ها را شامل تبادلات علمی، تدوین برنامه درسی، ارائه دروس مشترک، همکاری‌های پژوهشی و دعوت مشترک برای پروژه‌های مشترک می‌داند. شناسایی گفتمان‌ها به عنوان یکی از لایه‌های عمیق شکل دهنده به همکاری‌های علمی بین‌المللی در آموزش عالی ساست. این گفتمان‌ها شیوه سخن گفتن و اندیشیدن ما درباره همکاری‌های علمی بین‌المللی را شکل می‌دهند و تعیین می‌کنند که ما نسبت به همکاری‌های علمی بین‌المللی چه دیدگاهی داریم، به چه چیزهای آن توجه می‌کنیم، چه چیزهای آن را نادیده بگیریم و به چه چیزهای آن حساس باشیم و اهمیت دهیم. در واقع به طرح این پرسش می‌پردازیم که کدام جهان‌بینی، کدام ایدئولوژی و کدام گفتمان غالب در جامعه وجود دارد که می‌تواند به گسترش همکاری‌های علمی بین‌المللی در آموزش عالی شکل دهد. با عنایت به نکات یاد شده پژوهش حاضر با هدف شناسایی گفتمان‌های شکل دهنده به همکاری‌های علمی بین‌المللی در آموزش عالی کشور انجام گرفته است.

جدول شماره (۱) پیشینه تحقیق

پژوهشگر	موضوع	جامعه پژوهش	روش شناسی	یافته ها و نتایج
خلاصه پیشینه پژوهش های داخلی				
سادات محسنی ۱۳۹۶	آسیب شناسی همکاری‌های علمی بین‌المللی در آموزش عالی ایران	اعضای هیات علمی دانشگاه های برتر در حوز همکاری های علمی بین المللی	روش آمیخته/ پرسش نامه محقق ساخته و مصاحبه	یافته‌های این پژوهش حاکی از آن است که وضعیت موجود همکاری‌های علمی بین‌المللی در دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی ایران چندان مطلوب نبوده و آموزش عالی ایران برای همگام شدن با این حرکت جهانی و دستیابی به اهداف سند چشم‌انداز ۱۴۰۴، راه زیادی جهت از میان برداشتن موانع در این زمینه پیش رو دارد.
رمضانی و همکاران ۱۳۹۶	بررسی وضعیت موجود و تدوین الگوی راهبردی مدیریت همکاری‌های علمی بین‌المللی دانشگاه‌های برتر ایران	جامعه آماری بخش کیفی صاحب نظران حوزه همکاری های علمی بین المللی/ جامعه بخش کمی ۱۰ دانشگاه دولتی برتر کشور	آمیخته اکتشافی/مصاحبه نیمه ساختار مند و پرسش نامه	الگوی راهبردی نهایی ارائه شده در این پژوهش دارای سه جزء اصلی اهداف، ابعاد و تحلیل وضعیت موجود است.
سنایی ۱۳۹۰	ارزیابی مشارکت و همکاری علمی و آموزشی دانشگاه آزاد اسلامی با دیگر دانشگاه‌های جهان بر اساس معیارهای بین‌المللی	دانشگاه آزاد اسلامی	روش کیفی/ مصاحبه	معتقد است، ایجاد تسهیلات ارتباطی و استفاده از امکانات رایانه‌ای و شبکه اینترنت، توانایی‌های مربوط به بین‌المللی شدن همکاری‌های علمی در جهان را بیش از پیش مهیا می‌سازد. به علاوه تبادل استاد و دانشجو برای دسترسی به یافته‌های تحقیقاتی، ایجاد ارتباط مشترک و شبکه‌ای میان دانشگاه‌ها و ایجاد مراکز منطقه‌ای نیز تداوم همکاری‌های علمی بین‌المللی را هر چه بیشتر فراهم خواهد ساخت.
سیاه ۲۰۰۹	بین المللی سازی آموزش عالی در	اعضای هیات علمی		نبود تمایل سیاسی واقعی برای بین‌المللی شدن و نظام آموزشی بسیار متمرکز، ساختارهای

	ایران: مطالعه موردی تفسیری از اداراک گروه انتخاب شده از اساتید دانشگاه	روش مصاحبه کیفی/	بوروکراتیک و غیر منعطف دانشگاهی، اعتماد زیاد بر روش‌های تدریس سنتی، منابع مالی ناکافی، تسهیلات و ساختار فرسوده و نامناسب، نبود توانایی در استفاده از زبان‌های شناخته‌شده بین‌المللی (مانند انگلیسی)، مدیریت ضعیف و وجود حوزه‌های تحصیلی به شدت سیاسی
خوردندی و لیاقت دار ۱۳۸۷	ارتباطات بین دانشگاهی و نقش آن در همکاری های فرامرزی	اعضای هیات علمی دانشکده های علوم انسانی دانشگاه های دولتی	روش توصیفی پیمایشی/ پرسش نامه و مصاحبه
آراسته ۱۳۸۵	همکاری های بین المللی آموزش عالی در ایران و چگونگی بهبود آن	آموزش عالی ایران	روش مصاحبه کیفی/
خلاصه پیشینه پژوهش های خارجی			
الهالواکی و همدان ۲۰۱۹	عوامل مؤثر بر اجرای استراتژی های بین المللی سازی در آموزش عالی: شواهدی برای بحرین	دانشگاه های بحرین	روش آمیخته اکتشافی/ مصاحبه و پرسش نامه
آن‌ها ابتدا با استفاده از روش تحقیق کیفی و مصاحبه با ذینفعان کلیدی آموزش عالی، عوامل مؤثر بر اجرای استراتژی های بین المللی در آموزش عالی را کشف کردند. این عوامل عبارت بودند از: ۱. تعهدات نهادی اعلام شده، ۲. ساختاری اداری و کارکنان، ۳. برنامه درسی و نتایج یادگیری، ۴. سیاست ها و عملکردهای هیأت علمی، ۵. پویایی دانشجویی و ۶. مشارکت در همکاری های بین المللی. یافته های پژوهش نشان داد که از دیدگاه شرکت کنندگان بین استراتژی و عمل در مؤسسات آموزش عالی پادشاهی بحرین تفاوت وجود دارد و بین مؤسسات دولتی و خصوصی با توجه به عوامل مؤثر بر اجرای استراتژی های			

				بین‌المللی سازی در آموزش عالی به‌جز در بعد «ساختار اداری و کارکنان» در بقیه ابعاد تفاوت معنی‌داری مشاهده نشد.
چانگ و لین ۲۰۱۸	پیاده‌سازی سیاست‌های بین‌المللی سازی در مؤسسات آموزش عالی تایوان با استفاده از دیدگاه اعضای هیأت علمی و دانشجویان	دانشجویان و اعضای هیأت علمی دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی تایوان	روش کمی / پرسش نامه	نتایج نشان داد که شکاف گسترده‌ای بین اهمیت و امکان اجرای بین‌المللی سازی در بعد درون داد و بخشی از بعد زمینه وجود دارد. علاوه بر این بین ادراک دانشجویان و اعضای هیأت علمی از نتایج مورد انتظار و نتایج واقعی از ابعاد مدل CIPO شکاف گسترده‌ای وجود دارد و از دیدگاه دانشجویان و اعضای هیأت علمی از بین ۲۲ شاخص انتخاب‌شده برای سیاست بین‌المللی- شدن، شاخص برنامه استراتژیک برای بین‌المللی- سازی مهم‌ترین و ایجاد شعبه دانشگاه در خارج از کشور، ضعیف‌ترین شاخص بود. همچنین نتایج نشان داد که دانشگاه‌های بخش خصوصی نسبت به دانشگاه‌های بخش عمومی گرایش بیشتری به پیاده‌سازی سیاست بین‌المللی سازی در مؤسساتشان دارند.
تان هیوکونیمی سینو ۲۰۱۸	بین‌المللی سازی در میان مؤسسات آموزش عالی انتخاب‌شده از منطقه ASEAN	پنج دانشگاه ABAC, UGM, UKM, DLSU و NUS	روش کیفی / مصاحبه و بررسی اسناد	یافته‌ها نشان می‌دهد که در راستای تقویت موانع مربوطه باید یک فرهنگ بین‌المللی در محیط دانشگاه شکل بگیرد و در سطح ملی و منطقه‌ای نیز سیاست‌های نامناسب، چارچوب‌های قانونی و محدودیت‌های خودمختاری باید کنار گذاشته شود.
لیاو ۲۰۱۸	بررسی بین‌المللی سازی آموزش عالی در تایوان	دانشگاه‌های معتبر تایوان	روش کیفی / مصاحبه	دانشگاه NTU: نتایج مصاحبه با مدیران دانشگاه نشان می‌دهد که این دانشگاه قصد دارد در طول همکاری طولانی مدت خود با دانشگاه فودان نفوذ خود در کشور چین را افزایش دهد. دانشگاه NTUT: این دانشگاه از برنامه‌های خارج از کشور برای افزایش بین‌المللی شدن و حفظ فارغ‌التحصیلان خود در شبکه‌های جهانی استفاده می‌کند. رویکرد این دانشگاه برای بین‌المللی سازی شامل، همکاری با دانشگاه‌های خارجی برای ایجاد ارتباطات و افزایش مبادلات دانشگاهی می‌باشد. دانشگاه NCUE's: برنامه خارج از کشور این دانشگاه به افزایش تعداد دانشجویان خارجی بستگی دارد. علاوه بر این، این دانشگاه در زمینه ارائه خدمات آموزشی به مدارس چین و مالزی در زمینه آموزش معلمان و تضمین کیفیت آموزشی فعالیت می‌کند.

				دانشگاه STU's: این دانشگاه بیشتر در زمینه استخدام دانشجویان خارجی و ایجاد مدارس در کشورهای آسیایی فعالیت می‌کند. دانشگاه NCNU: برنامه‌های خارج از کشور این دانشگاه شامل استراتژی‌هایی برای تقویت و پرورش منابع انسانی، حمایت آموزشی برای دانش آموزان خارج از کشور چینی، هماهنگ‌سازی توسعه جامعه محلی، تبادل آکادمیک بین‌المللی و فعالیت در کشور چین و سنگاپور می‌باشد.
الشهراری ۲۰۱۸	بین‌المللی سازی سیستم آموزش عالی امارات	دانشگاه امارات	روش کیفی/ مصاحبه	نتایج پژوهش وی حاکی از آن است که بین‌المللی شدن آموزش عالی در امارات متحده عربی به‌عنوان یک مدل تجاری برای تولید درآمد برای توسعه اقتصاد ملی و همچنین مزایای تبادل دانش و ارزش‌های فرهنگی، بهبود کلی کیفیت آموزش ملی، انتشار تکنولوژی و ایجاد یک نیروی کار متخصص در سطح جهانی در نظر گرفته شده است.
آماراتنگا و همکاران ۲۰۱۸	نقش همکاری‌های بین‌المللی در زمینه آموزش عالی بر بهبود ظرفیت تحقیقات برای مقابله با مخاطرات	هشت موسسه آموزش عالی (۳) مرکز در بنگلادش، ۳ مرکز در سريلانكا و ۲ مرکز در تایلند)	روش کیفی-کمی/ مصاحبه و پرسشنامه	ابتدا موانعی که باعث جلوگیری از همکاری بین‌المللی در پژوهش‌های بین‌المللی می‌شود را، شناسایی کردند. این موانع شامل تفاوت‌های زبانی، تفاوت‌های فرهنگی، پیدا کردن هم‌تایان با علایق تحقیقاتی مشابه در زمینه ریسک مخاطرات، نبود حمایت سازمانی و نبود فرصت‌های شبکه‌سازی بودند. یافته‌های پژوهش نشان داد که مشارکت کنندگان (۵۳٪ و ۵۷٪) از کشورهای آسیایی به تفاوت‌های فرهنگی و زبانی به عنوان موانع اصلی همکاری بین‌المللی توجه نمی‌کنند (در حالیکه ۳۳٪ و ۱۷٪ موافقت می‌کنند که این‌ها موانع اصلی محسوب می‌شوند). از طرف دیگر، حدود سه چهارم پاسخگویان (۷۳٪) نبود حمایت سازمانی را بزرگترین موانع همکاری بین‌المللی می‌دانند و بعد از آن نبود فرصت‌های شبکه‌سازی (مثل شرکت در کنفرانس‌ها) و یافتن هم‌تایان با علایق مشابه در زمینه تحقیقات ریسک مخاطرات قرار دارند.
کانگلیا و همکاران ۲۰۱۷	همکاری‌های فراملی برای پایداری در آموزش عالی	۴۶ مقاله مرتبط با موضوع پژوهش	روش کیفی/ بررسی اسنادی	آن‌ها پس از بررسی ۴۶ مقاله مرتبط با موضوع پژوهش از طریق تحلیل محتوا یافته‌ها را برای ارتقای همکاری‌های فراملی در جهت پایداری در آموزش عالی در هفت طبقه، طبقه‌بندی کرده‌اند: طبقه اول: محدوده همکاری‌های آموزشی؛ طبقه اول: محدوده همکاری‌های آموزشی؛ طبقه سوم،

				چالش‌ها؛ چهارم منابع؛ طبقه پنجم استراتژی‌ها؛ طبقه ششم اهداف؛ طبقه هفتم نتایج
شاهیجان و همکاران ۲۰۱۶	توسعه چهارچوب بین‌المللی سازی برای مؤسسات آموزش عالی در مالزی: تحلیل SWOT	آموزش عالی مالزی	کیفی/ مصاحبه	نتایج این پژوهش نشان می‌دهد که مالزی باید وضعیت خود را به‌عنوان یک‌قطب آموزشی در منطقه آسیای جنوب شرقی ارتقاء دهد و بسته‌های دانشجویی جامع، جذاب و حمایت‌کننده‌ای را برای جذب تعداد بیشتری دانشجوی بین‌المللی تدارک ببیند.
اهویرنج ۲۰۱۶	بین‌المللی شدن آموزش عالی: مطالعه موردی مقایسه دو دانشگاه میدوید و دانشگاه ساحلی شرق آمریکا	دانشگاه میدوید و دانشگاه ساحلی شرق آمریکا	روشن کیفی/ مصاحبه	نتایج پژوهش حاکی از آن است که تئوری فرهنگ‌سازمانی اتخاذشده به‌منظور بین‌المللی سازی آموزش عالی در دانشگاه‌های مورد مطالعه، یکپارچگی و وحدت در درون خانواده دانشگاهی، روابط اجتماعی، نمادها، ارتباطات، ارزش‌ها و باورهای مشترک را شامل می‌باشد و همچنین هر دو دانشگاه مورد مطالعه از طریق برنامه‌های تحصیل در خارج از کشور، اعتباربخشی، ایفای نقش‌های بین‌المللی، مشارکت بین‌المللی، استخدام اساتید بین‌المللی، پذیرش دانشجویان بین‌المللی، حفظ دانشجویان بین‌المللی، تشکیل انجمن دانشجویی بین‌المللی، فعالیت‌های بین فرهنگی، مبادله دانشجویان، استادان و کارکنان، تحصیل در خارج از کشور، یادداشت تفاهم، مطالعات منطقه‌ای و برنامه‌های بین‌المللی، سرمایه‌گذاری پولی در استادان، خود انگیزشی، کانال‌های ارتباطی رسمی و غیررسمی، پاداش و شناخت، فعالیت‌های دانشگاهی و فعالیت‌های برنامه درسی و بین‌المللی سازی برنامه‌های درسی در جهت بین‌المللی سازی دانشگاه‌های خود حرکت کرده‌اند.
هوراتا و پاتریشیو ۲۰۱۵	طراحی برنامه همکاری علمی بین‌المللی: مطالعه موردی بین دانشگاه‌های پرتغال و آمریکا	دانشگاه‌های پرتغال و آمریکا	کیفی/ مصاحبه	یافته‌های پژوهش آن‌ها حاکی از آن است که استراتژی فعالانه همکاری‌های علمی دانشگاه‌های ملی با دانشگاه‌های برتر جهان می‌تواند بازده اقتصادی و اجتماعی مثبتی داشته و باعث اصلاحات شود. همچنین اراده سیاسی سیاستمداران پیشرو، همراه با زمینه و تجربه دانشگاهی، سیاست‌گذاران را قادر به بهره‌گیری از انواع مشارکت‌های بین‌المللی می‌کند. یافته‌های این پژوهش همچنین بر نقش سیاست‌های مبتنی بر همکاری‌های علمی در گسترش کمی و کیفی

				گروه‌های پژوهشی ملی و تشویق افراد و نهادها به افزایش مشارکت در طرح‌های بین‌المللی تأکید دارد.
دی وایت و هانتر ۲۰۱۵	آینده بین‌المللی سازی آموزش عالی در اروپا	صاحب نظران آموزش عالی	کیفی/ مصاحبه	آن‌ها تحولات کلیدی در استراتژی‌های ملی فعلی برای آینده بین‌المللی شدن آموزش عالی در اروپا را شناسایی کردند. ۱. اهمیت در حال رشد بین‌المللی سازی در تمام سطوح (شامل گستره وسیعی از فعالیت‌ها، رویکردهای استراتژیک و استراتژی‌های ملی در حال ظهور)؛ ۲. افزایش استراتژی‌های نهادی برای بین‌المللی سازی همراه با خطرات احتمالی آن مانند همگن‌سازی و محدودیت‌ها (مانند تمرکز فقط بر نتایج کمی)؛ ۳. چالش بودجه در همه‌جا؛ ۴. روند رو به رشد خصوصی‌سازی در بین‌المللی سازی آموزش عالی از طریق تولید ملی؛ ۵. اثرات فشارهای رقابتی جهانی‌شدن؛ ۶. تغییر مشهود از فقط همکاری به رقابت بیشتر؛ ۷. افزایش تعداد ذی‌نفعان و شرکت‌کنندگان درگیر در بین‌المللی سازی در همه‌جا، با نتیجه چالش کمیت در مقابل کیفیت؛ ۸. کمبود داده کافی برای تجزیه و تحلیل مقایسه‌ای و تصمیم سازی؛ ۹. حوزه‌های قابل توجه در حال ظهور به‌ویژه در بین‌المللی سازی برنامه درسی، آموزش فراملی و یادگیری دیجیتال.
مودار بک اوا و کاشیکین بایوا ۲۰۱۴	بین‌المللی سازی آموزش عالی در قزاقستان	آموزش عالی قزاقستان	کمی/ پرسش نامه	نتایج پژوهش آن‌ها نشان داد که از دیدگاه شرکت‌کنندگان اصول پایه برای فرآیند بین‌المللی سازی آموزش عالی به ترتیب اهمیت، مطابقت کیفیت آموزش و سطح پژوهش با استانداردهای بین‌المللی، شناخت متقابل بین‌المللی از اسناد آموزشی و مدارک تحصیلی، دستیابی به سیستم آموزش بین‌المللی، تحرک و پویایی سخنرانان، دانشمندان و پژوهشگران، بین‌المللی شدن دانش، توسعه همه‌جانبه شخصیت، دسترسی آموزش عالی قزاقستان به دانشجویان خارجی و اهداف اصلی از بین‌المللی شدن در دانشگاه‌های قزاقستان، به ترتیب اهمیت، توسعه پروژه‌های تحقیقاتی بین‌المللی، مطابقت با استانداردهای بین‌المللی آموزش، توسعه مبادلات علمی بین‌المللی استادان، توسعه مبادلات علمی بین‌المللی دانشجویان، شناخت بین‌المللی از دانشگاه، آماده‌سازی دانشجویان برای شرایط در حال تغییر بازار بین‌المللی، پیاده‌سازی مؤلفه‌های

بین‌المللی در برنامه‌ها و برنامه‌های درسی، استخدام بهترین سخنرانان و پژوهشگران و جذب بهترین دانشجویان است.				
پنج تم اصلی در این پژوهش از طریق مصاحبه با مدیران ارشد دانشگاه‌ها شناسایی شد. ۱. استراتژی؛ ۲. فعالیت‌ها؛ ۳. مبانی و مزایا؛ ۴. موانع و خطرات؛ ۵. نقش دولت و سازمان‌های ملی.	آمیخته/ مصاحبه و پرسش نامه	دانشگاه شش دولتی و خصوصی از کشورهای مکزیک و کلمبیا	بین‌المللی سازی آموزش عالی در آمریکای لاتین: سیاست‌ها و اقدامات در کلمبیا و مکزیک	بری و تیلور ۲۰۱۴

روش تحقیق

پژوهش حاضر از لحاظ هدف کاربردی و با استفاده از روش تحقیق کیفی از نوع توصیفی-اکتشافی انجام شده است. گروه هدف پژوهش حاضر مدیران بخش بین‌الملل دانشگاه‌های دولتی و صاحب‌نظران این حوزه بود. با توجه به ماهیت پژوهش کیفی از روش نمونه‌گیری هدفمند استفاده شد. در ابتدا تمرکز بر افرادی بود که اطلاعات بیشتری نسبت به موضوع پژوهش داشتند و در حوزه همکاری‌های علمی بین‌المللی فعالیت اجرایی و سوابق پژوهشی داشته‌اند؛ علاوه بر این روش، در ادامه از افراد مورد مصاحبه خواسته شد تا خبره‌های دیگری را که در این زمینه صاحب‌نظر هستند معرفی نمایند که اشاره به نمونه‌گیری گلوله برفی در پژوهش‌های کیفی دارد. ۱۳ نفر از مدیران بخش بین‌الملل دانشگاه‌های دولتی کشور و ۵ نفر نیز از صاحب‌نظران این حوزه که سابقه پژوهشی مرتبط با موضوع پژوهش داشته‌اند، به عنوان نمونه انتخاب شدند. برای جمع‌آوری داده‌ها نیز از مصاحبه نیمه ساختاریافته اکتشافی استفاده شد. دلیل استفاده از مصاحبه نیمه ساختاریافته در پژوهش حاضر این است که علاوه بر آن که امکان تبادل نظرات و تفکر وجود دارد، می‌توان بحث و موضوع مصاحبه را در جهت دستیابی به اهداف پژوهش هدایت نمود برای تحلیل داده‌های جمع‌آوری شده از روش تحلیل مضمون استفاده شد. در همه شیوه‌های تحلیل داده‌های کیفی، تحلیل مضمون یا تماتیک از اهمیت زیادی برخوردار است. تحلیل موضوعی یا تماتیک ضمن اینکه خود یک روش مستقل تحلیلی است می‌تواند در روش‌های تحلیلی دیگر نیز به کار رود. داده‌های مورد تحلیل در روش تماتیک شامل داد‌های متنی، مصاحبه‌ها و داده‌های مشاهده‌ای متنی شده هستند. این نوع تحلیل در وهله اول به دنبال الگویابی است. زمانی که الگویی از داده‌ها به دست آید باید حمایت تمی یا موضوعی از آن صورت گیرد. به عبارتی تم‌ها از داده‌ها سرچشمه می‌گیرند. الگوهای متعددی برای تحلیل تماتیک وجود دارد که شباهت‌های بسیار زیادی باهم دارند. الگوی ارائه شده توسط استربرگ^۱ یکی از کامل‌ترین الگوها است که در زیر به اختصار بیان می‌شود: استربرگ در طرح خود به پنج مرحله به شرح زیر اشاره می‌کند: ۱. مدیریت داده‌ها: تنظیم و سازماندهی داده‌ها. ۲. درگیری با داده‌ها: در این مرحله مقدمات تحلیل داده‌ها با انجام یکسری کدگذاری‌ها فراهم می‌شود، مستلزم توجه به موارد متعددی شامل، کدگذاری باز، توسعه تم‌ها، کدبندی متمرکز است. ۳. ترسیم داده‌ها: در این مرحله مقوله‌ها، تم‌ها و الگوهای بافته شده در قالب نقشه‌های داده‌ای و دیاگرام‌های مفهومی به تصویر کشیده می‌شود. ۴. توسعه تحلیل: آغاز و توسعه تحلیل‌های مبتنی بر مقوله‌ها و تم‌ها. ۵. سنخ‌شناسی: این مرحله آخرین گام تحلیل است. پژوهشگر الگوها را دسته‌بندی کرده و برحسب تفاوت‌ها و شباهت‌ها آنها را سنخ‌بندی می‌کند. در نتیجه این تحلیل‌ها تحلیل تماتیک باید به مرحله اشباع تماتیک (همگرایی مفهومی) برسد. پژوهشگر باید بررسی کند که آیا کدها، تم‌ها، الگوها و سنخ‌شناسی‌ها تا حد امکان از نظر مفهومی اشباع شده‌اند یا خلاء مفهومی وجود دارد. برای بررسی اعتبار داده‌ها نیز ابتدا مقوله‌های شناسایی شده در اختیار مشارکت‌کنندگان قرار گرفت تا برداشت و تحلیل پژوهشگر را بررسی نمایند. همچنین تحلیل داده‌ها و نتایج در اختیار دو تن از متخصصان قرار گرفت تا نظر تخصصی خود را در خصوص تحلیل داده‌ها و نتایج بیان کنند. کد پایایی بین دو کدگذار ۰/۸۹ به دست آمد و به منظور افزایش قابلیت تأیید یافته‌ها از مصاحبه‌ها یادداشت برداری شد.

یافته‌های تحقیق

پس از تحلیل داده‌های حاصل از مصاحبه، مجموع کدهای آزاد استخراج شده از محتوای مصاحبه‌ها ۱۱۹ کد بود که پس از ادغام کدهای مشابه با یکدیگر در نهایت ۷۵ کد باقی ماند که در ۶ مفهوم مشابه طبقه‌بندی و در نهایت گفتمان‌های شکل داده به گسترش همکاری‌های علمی بین‌المللی در آموزش عالی کشور در ۴ گفتمان اصلی شامل: گفتمان فرهنگی، گفتمان اقتصادی، گفتمان بین‌المللی بودن علم و گفتمان سیاسی دسته‌بندی شدند. در جدول (۲) گفتمان‌های شناسایی شده ارائه گردیده است و در ادامه نیز هر یک از این گفتمان‌ها مورد تحلیل و بررسی قرار گرفته است.

جدول (۱) مقوله بندی گفتمان‌های شکل‌دهنده به همکاری‌های علمی بین‌المللی در آموزش عالی کشور

تم اصلی	تم‌های فرعی	کدهای باز استخراج شده از مصاحبه‌ها
گفتمان فرهنگی	ارتباط میان-فرهنگی در جامعه	آموزش ارتباط میان فرهنگی / تقویت دید جهانی فرهنگ ایرانی/پذیرش تنوع فرهنگی / دیگر پذیری/ احترام به قومیت‌ها، نژادها و ادیان/ تحمل فرهنگ‌های دیگر وجود ظرفیت بالقوه چند فرهنگی در کشور/ جایگاه والای علم در فرهنگ و سنت ایرانی/ بافت و فرهنگ محلی/ تقویت فرهنگ ایرانی در سطح جهان/ تبادل فرهنگی از طریق پذیرش دانشجوی بین‌المللی/ حرکت به سمت چند فرهنگ گرایی/ یادگیری فرهنگی/ افزایش سواد فرهنگی/ احترام به قومیت‌ها، ادیان، نژادها، زبان‌های مختلف محلی و بین‌المللی در جامعه/ تاثیر فضای فرهنگی کشور بر گسترش همکاری‌ها/ ایجاد فضای بین فرهنگی.
	نهادینه‌شدن فرهنگ بین‌المللی آموزش عالی	تاکید بر مهارت فرهنگی در برنامه‌های آموزشی دانشگاه/ شکل‌گیری فضای بین فرهنگی در دانشگاه/ احترام به باورهای و ارزش‌های فرهنگی دانشجویان از قومیت‌ها و ملل مختلف/ دانشگاه مرکز تبادل فرهنگی/ تبادل استاد و دانشجو به منظور کسب تجربه/ تاثیر بعد فرهنگی جهانی شدن بر آموزش عالی/ پذیرش تنوع فرهنگی در پردیس/ بین‌المللی سازی برنامه‌های درسی/ تربیت شهروند جهانی/ رواج زبان انگلیسی به عنوان زبان علم جهانی در آموزش عالی.
گفتمان اقتصادی	اقتصاد رانتي	وابستگی شدید به منابع زیر زمینی بویژه نفت/ منزوی بودن نهاد علمی در محیط اقتصادی کشور به دلیل عدم رقابت پذیری/ پیوند بین علم و صنعت/ عدم وجود رقابت پذیری در دانشگاه‌های کشور به دلیل اقتصاد رانتي/ تاثیر بحران‌های اقتصادی در آموزش عالی/ تاثیر شرایط اقتصادی کشور بر دانشگاه/ شکل‌گیری تفکر رانتي در بین سیاست‌گذاران و مدیران دانشگاه‌ها/ عدم استقلال مالی دانشگاه از دولت.
	نیاز مالی برای انجام فعالیت‌های بین‌المللی	محدود بودن منابع مالی داخلی برای پروژه‌های کلان/ داشتن منبع درآمد دلاری برای انجام پروژه‌های تحقیقاتی و صنعتی یا فناورانه/ جذب گرندهای بین‌المللی/ داشتن درآمد دلاری/ کمبود بودجه در تامین هزینه‌های فعالیت‌های بین‌المللی/ جذب منابع مالی به دلیل مشوق‌های و انگیزه‌های اقتصادی بسیار جذاب است/ هدف گذاری و الویت گذاری دانشگاه در انتخاب کشورهای دارای اقتصاد پویا برای همکاری‌های علمی بین‌المللی/ حاکم شدن گفتمان اقتصادی.

گفتمان بین المللی بودن علم	بین المللی بودن ذات علم	توجه به رقابتهای جهانی در عرصه آموزش عالی/ کار علمی و پژوهشی ذاتا یک کار بین المللی است/ دانش ذاتا یک مقوله بین المللی است/نگاه بین المللی و جهانی به علم/ استفاده از فناوری های برتر کشورهای صاحب فناوری و انتقال فناوری خودمون/ گفتمان علم معاصر براساس همکاری های بی طرفانه محققان شکل گرفته است/ علم سعی دارد بی توجه به سیاست، نژاد و فرهنگ و منطقه جغرافیایی، و براساس منطق درونی خود جلو می رود/ برقراری ارتباط با کشورهای صاحب علم و فناوری/ گفتمان نیاز از داخل کشور به فناوری و علم جهانی/ جهانی شدن دانش و فناوری/ بین المللی بودن ذات و ماهیت دانشگاه/ بین المللی شدن ذاتی آموزش عالی/ مرز پذیر نبودن علم و دانش.
گفتمان سیاسی	دیپلماسی علمی	تعامل سازنده بین نظام سیاسی داخلی با نظام سیاسی بین المللی/ بهبود و گسترش روابط با کشورهای صاحب علم و فناوری/ دیپلماسی علمی/ اعزام رایزن های علمی به خارج از کشور/ اعزام دانشجویان به عنوان سفیران فرهنگی به سایر دانشگاه های جهان/ همکاری دولت ها از طریق ایجاد شبکه هایی از ارتباطات/ نقش پیوندهای سیاسی در بهبود همکاری علمی/ انعقاد قرارداد علمی میان کشورها/ نقش دیپلماسی علمی در تقویت روابط میان کشورها/ شکل گیری ائتلافات منطقه ای و بین المللی از طرق مبادلات علمی/ نقش همکاری علمی در برقراری و ایجاد گفت و گوهای سیاسی و از بین بردن اختلافات میان کشورها/ تجربه دانشگاهی رهبران سیاسی در کشور خارجی/ صدور روایت برای جامعه علمی به منظور ورد به سایر کشورها/ متاثر بودن تعاملات علمی بین المللی از پیشران های سیاسی ملی و بین المللی/ تاثیر گذاری سیاست های حاکم بر جامعه و محیط بین المللی بر فعالیت های بین المللی در آموزش عالی/ کاهش تعاملات علمی بین المللی در آموزش عالی در سایه افزایش تحریم ها/ گسترش صلح در جهان از طریق بین المللی کردن آموزش عالی/ سرمایه گذاری دیپلماتیک در آموزش عالی.

گفتمان فرهنگی

یکی از تم های اصلی شناسایی شده در مورد گفتمان های شکل دهنده به همکاری های علمی بین المللی گفتمان فرهنگی موجود در جامعه است. دانشگاه علاوه بر اینکه کانون تولید و انتقال علم است شاید بتوان گفت که مهم ترین کانون فرهنگ پذیری و انتقال و بازتولید ارزش های فرهنگی در جامعه نیز است. بافت و فرهنگ محلی هر جامعه تاثیر زیادی بر نظام آموزش عالی آن دارد و فعالیت های آن را تحت تاثیر قرار می دهد. می توان گفت که یکی از فاکتورهای مهمی که در بحث همکاری های بین المللی بسیار مهم جلوه می کند مربوط به بافت فرهنگی هر جامعه است. زیرا که یکی از فاکتورهای اثربخش در بحث همکاری های علمی بین المللی اعتقاد به ارتباط میان فرهنگی و پذیرش تنوع فرهنگی و احترام به تمامی قومیت ها، نژادها و ادیان است. تا زمانی که گفتمان بین فرهنگی در درون جامعه بخصوص در درون نهادهای علمی کشور نهادینه نشود انجام فعالیت بین المللی بسیار سخت بنظر می رسد، چرا که شرط اصلی در هر نوع تعاملی را شاید بتوان احترام و اعتقاد به کرامت انسانی دانست و این امر زمانی حاصل می شود که فرهنگ دیگرپذیری در جامعه نهادینه شده باشد. بنابراین ایجاد بسترهای فضای بین فرهنگی در جامعه و دانشگاه یکی از راه های موفقیت آمیز در بحث همکاری های علمی بین المللی است.

گفتمان اقتصادی

بر اساس یافته ها حاصل از مصاحبه یکی از گفتمان های زیربنایی شکل دهنده به همکاری های علمی بین المللی گفتمان اقتصادی است. فرایند توسعه یافتگی در یک کشور بویژه بخش آموزش عالی به دلیل نیاز به منابع مالی برای انجام فعالیت های علمی بین المللی به شدت تحت تاثیر شرایط اقتصادی یک کشور است. از آنجایی که در ایران بودجه های دانشگاه ها به صورت مستقیم از طرف دولت تامین می شود. شرایط اقتصادی کشور به شدت در وضعیت آموزش عالی کشور اثرگذار است. این امر بویژه در بخش فعالیت های علمی بین المللی دانشگاه های دولتی به دلیل نیاز به منابع مالی گسترده برای انجام فعالیت های بین المللی، از قبیل فرصت های مطالعاتی اعضای هیات علمی و دانشجویان، سفرهای علمی پژوهشگران، تامین منابع اولیه برای آزمایشگاه ها

بویژه در رشته های فنی برای انجام تحقیقات بین المللی، تبادل استاد، و دانشجوی، برگزاری همایش ها و فراهم کردن بسترها و زیرساخت های فیزیکی در حد استانداردهای بین المللی که نیازمند منابع مالی فراوان می باشد، به صورت آشکار نمایان است. وابستگی کشور به درآمدهای نفتی در عرصه اقتصادی موضوعی است که به راحتی نمی توان آن را نادیده گرفت. متأسفانه باید اذعان داشت که اگر درآمدهای حاصل از فروش نفت را از اقتصاد ایران حذف کنیم، کلیه ارکان حیات اقتصادی، اجتماعی، آموزشی و آموزش عالی کشور به شدت تحت تاثیر قرار می گیرد. تزریق بودجه و سرمایه به بخش آموزش عالی کشور برای فعالیت های آکادمیکی به درآمدهای نفتی وابسته است. با توجه به تحریم های گسترده اعمال شده از طرف جامعه جهانی به کشور در زمینه فروش نفت که به جرات می توان گفت که اصلی ترین منبع درآمدی کشور محسوب می شود، شرایط اقتصادی کشور با بحران مواجه شده است. اثرات این بحران در آموزش عالی و فعالیت های علمی بین المللی آموزش عالی نیز نمایان است. به طوری که بودجه های دانشگاه ها در سال های اخیر علیرغم تورم و نوسانات ارزی در کشور رشد زیادی نداشته است و به نوعی می توان گفت بودجه دانشگاه ها در سال های اخیر روند ثابتی داشته است و دولت در تامین بودجه دانشگاه با مشکل مواجه بوده است.

گفتمان بین المللی بودن علم

می توان گفت که امروزه یکی از راهبردهای اثرگذار برای توسعه علم و فناوری در کشور، تعامل علمی سازنده با کشورهای صاحب علم و فناوری است. دانشگاه به عنوان یک نهاد تولید کننده علم و فناوری می تواند در این زمینه از طریق همکاری های علمی بین المللی زمینه های ورود آخرین یافته های علمی و فناوری را به کشور فراهم سازد. برای دستیابی به این امر مهم می توان اقدامات اساسی در این زمینه از قبیل، ایجاد شبکه های پژوهشی بین المللی در داخل و خارج از کشور برای انتشار و تبادل دانش و فناوری، فراهم آوردن زمینه های مشارکت پژوهشگران کشور در مجامع و مراکز برتر علمی جهان، سرمایه گذاری در طرح های پژوهشی مشترک بین المللی، تقویت و توسعه همکاری اثربخش با دانشگاه های برتر جهان به منظور بهره برداری از ظرفیت این دانشگاه ها در علم و فناوری از طریق تبادل استاد و دانشجوی یا برگزاری دوره های آموزشی مشترک و غیره انجام داد. حقیقت علم به وسیله تجربه و مشاهده بدست می آید، بنابراین باید این امر مهم درک شود که علم نیازمند انعطاف پذیری و پذیرش آراء و نظرات متنوع است. اما عرصه سیاست در زمینه های علمی تاثیر گذار است و تبادل آزاد اندیشه و آراء، که علم به آن وابسته است. می تواند به وسیله سیاست مورد تهدید قرار گیرد و این امری است که جامعه علمی باید نسبت به آن هوشیار باشد. بنابراین اعضای جامعه علمی به منظور دسترسی به یافته های علمی، تولید علم و دانش و بیان افکار و اندیشه های خود از آزادی علمی برخوردار باشند.

گفتمان سیاسی

با عنایت به یافته های پژوهش فضای سیاسی داخلی به شدت همکاری های علمی بین المللی آموزش عالی را تحت تاثیر قرار می دهد، بعضاً بعضی از قوانین و سیاست هایی در کشور تصویب می شود که تاثیر زیادی در فعالیت های علمی بین المللی دارد. و می توان گفت که رویکرد سیاسی حاکم بر کشور به همکاری های علمی بین المللی در آموزش عالی جهت می دهد. یکی از مهم ترین نکات در بحث تعاملات بین المللی در آموزش عالی مربوط به اخذ روایید و حضور محققان بین المللی در کشور و همچنین اخذ روایید برای محققان ایران جهت حضور در خارج از کشور است. بخش عمده این مسئله بستگی به روابط سیاسی حال حاضر کشورها دارد. همچنین شرایط سیاسی بین المللی و رویکرد کشورهای خارجی نسبت به کشور نیز در بحث همکاری های علمی بین المللی دانشگاه های داخلی بسیار دخیل است.

بحث و نتیجه گیری

گرایش رو به رشد ملت ها به برقراری همکاری های بین المللی به علت وابستگی متقابل آنها به یکدیگر از لحاظ علمی، فرهنگی، اقتصادی و سیاسی امروزه بیش از هر زمان دیگر، با قدرت و قوت استمرار دارد و شناخت وسیع همکاری های علمی بین المللی که اکنون جنبه جهانی یافته است، خود بعد دیگری از وابستگی متقابل کشورها به یکدیگر است. از طرفی دیگر امروزه همکاری های بین المللی تا آن حد در آموزش عالی در سطح جهان نهادینه شده، که در بیشتر کشورهای مختلف جهان بخش های ویژه ای در این حوزه فعال هستند و یکی از شاخص های کارآمدی دانشگاه های دولتی و خصوصی در سطح جهان، شکل و محتوای همکاری های بین المللی می باشد. استفاده از همکاری های بین المللی برای دانشگاه ها و موسسات آموزش عالی، به پدیده «جهانی شدن آموزش عالی» که یکی از روندهای مسلط در حوزه آموزش عالی است، مرتبط می گردد که دانشگاه ها و موسسات آموزش عالی کشورها چه دولتی و چه خصوصی نمی توانند نسبت به آن بی تفاوت باشند، زیرا ارتباطات و همکاری های علمی بین المللی باعث تشدید رقابت های دانشگاهی در سطح جهانی و ارتقای استانداردهای کیفیت در سطح دانشگاه ها و بر کیفیت ابداعات و نوآوری های علمی دانشگاهیان تاثیر می گذارد. در این راستا پژوهش حاضر با هدف شناسایی گفتمان های شکل دهند به همکاری های علمی بین المللی در آموزش عالی کشور صورت گرفته است. پس از تحلیل داده های مصاحبه چهار گفتمان؛ فرهنگی، اقتصادی، بین المللی بودن ذات علم و سیاسی به عنوان گفتمان های شکل دهنده به همکاری های علمی بین المللی در آموزش عالی کشور شناسایی شد.

گفتمان فرهنگی و بحث در مورد آن

شرکت کنندگان در پژوهش به اتفاق معتقدند که یکی از گفتمان های اصلی شکل دهنده به همکاری های علمی بین المللی در آموزش عالی کشور گفتمان فرهنگی است. یافته های پژوهش نشان می دهد که آموزش ارتباط میان فرهنگی، پذیرش تنوع فرهنگی، دیگر پذیری، احترام به قومیت ها، نژادها و ادیان، تحمل فرهنگ های دیگر و گسترش ارتباط میان فرهنگی از طریق تبادل دانشجویی نقش چشمگیری در گسترش همکاری های علمی بین المللی در آموزش عالی کشور دارد. در این راستا یافته های پژوهش خورسندی و لیاقت دار (۱۳۸۷) نیز نشان می دهد که مبادله دانشجو جهت گذراندن یک ترم تحصیلی میان دانشگاه های داخل با خارج بیشترین اهمیت و اولویت را در گسترش ارتباط بین فرهنگ ها و توسعه همکاری های دانشگاهی دارد. یافته های پژوهش الهالواکی و همدان (۲۰۱۹) نیز بر اهمیت تعهدات و آگاهی های فرهنگی از طریق تهیه استراتژی های روشن، مأموریت ها و دیدگاه هایی که بین المللی شدن را به عنوان یک نهاد کلیدی در نظر می گیرد، تأکید کرده است که در پژوهش حاضر نیز به این نکات توجه شده است. همچنین در دیگر پژوهش ها (اهویرنج، ۲۰۱۶؛ آمارتنگا و همکاران، ۲۰۱۸؛ لیاو، ۲۰۱۸) نیز بر نقش فرهنگ به عنوان یک عامل کلیدی در گسترش همکاری های علمی بین المللی تأکید شده که با یافته های پژوهش حاضر همسو است. ضرورت توجه به بافت فرهنگی دانشگاه ایرانی نشان می دهد که بین المللی شدن واقعی آموزش عالی فرایند پیچیده ای است که نیازمند تعهد افراد و گروه های مختلف در درون و برون دانشگاه است. در درون دانشگاه به لحاظ حرفه ای به ترتیب اعضای هیات علمی، کارکنان و دانشجویان بومی نقش اصلی و الویت را دارا هستند (خورسندی طاسکوه، ۱۳۹۵). اگر در یک دانشگاه کارکردهای سه گانه (آموزش، پژوهش و خدمات اجتماعی) آن بین المللی و فرامرزی باشد، این امر نیز نمی تواند به تنهایی ملاکی برای بین المللی شدن دانشگاه باشد. چرا که بین المللی شدن آموزش عالی نیازمند ظرفیت سازی فرهنگی- اجتماعی در محیط دانشگاه است. که این امر به خوبی نشان می دهد که نهادینه سازی گفتمان میان فرهنگی در محیط دانشگاه نقش بسزایی در تقویت و گسترش همکاری های بین المللی دارد. برحسب تعاریف بین المللی شدن آموزش عالی، تمامی ابعاد جهانی شدن اعم از ابعاد فرهنگی، اقتصادی، سیاسی و اجتماعی در بین المللی شدن آموزش عالی نقش موثری دارند. بنابراین یک جامعه علمی زمانی می تواند در عرصه تعاملات علمی بین المللی موفق باشد، که ملزومات و بسترهای لازم برای پذیرش ابعاد جهانی شدن در بافت فرهنگی آن جامعه فراهم شده باشد. کشور ایران بخاطر دارا بودن قومیت های مختلف و تنوع فرهنگی به طور بالقوه از ظرفیت چند فرهنگی که یکی از لازمه های اصلی فعالیت های علمی بین المللی است برخوردار است. می توان گفت که امروزه بسیاری از مشکلات و بحران هایی که بشر با آن روبرو است، نیازمند عزم بین المللی برای حل آن است، در این راستا نقش دانشگاه ها به عنوان تولید کنندگان علم و فناوری برای حل بحران های فرامرزی بیش از سایر نهادها و ارگان

ها مطرح است. در این راستا دانشگاه به عنوان مهم ترین نهاد برای حل معضلات بین المللی نیازمند همکاری بین المللی با سایر دانشگاه ها از کشور های مختلف برای حل معضلات بین المللی است. می توان گفت که حل معضلات بین المللی جز با شناخت فرهنگ ها، تمدن ها و شرایط اقتصادی-سیاسی و اجتماعی سایر ملت ها امکان پذیر نیست، که این امر به خوبی بیانگر تاثیرات گفتمان فرهنگی ملل بر همکاری های علمی بین المللی در آموزش عالی است. از طرفی دیگر تقویت همکاری های علمی بین المللی و برگزاری سمینارها، نشست ها و گردهمایی های علمی در یک کشور در درجه اول شاید بتوان گفت که نیازمند پذیرش تنوع فرهنگی در سطح جامعه و دانشگاه است. چرا که در نشست های بین المللی افراد از نژادها، قومیت ها و مذاهب مختلف حضور دارند، که احترام به همه آنها ضروری است. در این راستا می توان گفت که نوع گفتمان فرهنگی موجود در یک کشور تاثیر به سزایی در همکاری های علمی بین المللی در دانشگاه های آن دارد.

گفتمان اقتصادی و بحث در مورد آن

شرکت کنندگان معتقد بودند که منزوی بودن نهاد علمی در محیط اقتصادی کشور به دلیل عدم رقابت پذیری در دانشگاه های کشور به دلیل اقتصاد رانتي، تاثیر بحران های اقتصادی در آموزش عالی، شکل گیری تفکر رانتي در بین سیاست گذاران و مدیران دانشگاه ها و هدف گذاری و الویت گذاری دانشگاه در انتخاب کشورهای دارای اقتصاد پویا برای همکاری های علمی بین المللی نقش تاثیر گذاری بر همکاری های علمی بین المللی در دانشگاه های دولتی کشور دارند. یافته های پژوهش هوراتا و پاتریشیو (۲۰۱۵) حاکی از آن است که استراتژی فعالانه همکاری های علمی دانشگاه های ملی با دانشگاه های برتر جهان می تواند بازده اقتصادی و اجتماعی مثبتی داشته و باعث اصلاحات شود، در یگر پژوهش ها نیز نقش اقتصاد (الشهراری ۲۰۱۸؛ بری و تیلور، ۲۰۱۴؛ رضانی و همکاران، ۱۳۹۶) به عنوان یک عامل کلیدی در گسترش همکاری های علمی بین المللی مورد تاکید قرار گرفته که با یافته های پژوهش حاضر همسو می باشد.

به دلیل منزوی بودن علم در محیط اقتصادی کشور پیوند بین دانشگاه و صنعت در جامعه ایرانی چندان استوار نیست. همچنین از آنجایی که بودجه دانشگاه ها سالانه به صورت مشخص از طرف دولت تامین می شود دانشگاه ها تمایل چندانی برای رقابت در بدست آوردن بازار اقتصادی کشور ندارند که این امر منجر به شکل گیری تفکر رانتي و عدم رقابت پذیری بین دانشگاه های برای بدست آوردن بازار می شود. بنابراین در چنین شرایطی انگیزه و مشوق های لازم برای بین المللی سازی خدمات آموزشی، مشاوره ای و پژوهشی در دانشگاه ها ایجاد نمی شود (حسینی مقدم، ۱۳۹۶) به عبارت روشن تر تلاش برای جذب دانشجوی خارجی، تلاش برای بدست آوردن سهم بیشتری از بازار بین المللی، برگزاری دوره های آموزشی و پژوهشی مشترک با دانشگاه ها معتبر، حضور در مجامع علمی بین المللی، و دیگر شاخص های مهم در حوزه همکاری های علمی بین المللی از اهمیت چندانی در نزد مدیران، تصمیم گیران و سیاستگذاران آموزش عالی کشور برخوردار نیست. در تبیین نتایج این بخش از پژوهش همچنین می توان گفت که گفتمان اقتصادی امروز شاید مهم ترین گفتمان برای تشویق دانشگاه برای انجام فعالیت های بین المللی است. چرا که دانشگاه امروزه با کسری بودجه و منابع مالی برای انجام فعالیت های خود مواجه هستند و نیاز دارند تا با انجام فعالیت های بین المللی و کسب سهم بیشتری از بازار بین المللی کمبود منابع مالی خود را تامین کنند. از طرفی دیگر انجام کلیه فعالیت های بین المللی برای دانشگاه ها نیازمند منابع مالی زیادی است، در این راستا دانشگاه ها به دنبال همکاری با دانشگاه هایی هستند که در یک کشور با اقتصاد پویا حضور دارد. و یافته های پژوهش نیز به خوبی این امر را تایید کرد که بسیاری از دانشگاه ها برای انتخاب دانشگاه خارجی برای همکاری بین المللی دانشگاه هایی را انتخاب می کنند که به لحاظ اقتصادی در شرایط مطلوبی قرار دارند. از طرفی دیگر اقتصاد ایران به دلیل وابستگی شدید به فروش منابع زیر زمینی به ویژه نفت یک اقتصاد رانتي است. رانت نوعی درآمد حاصل از منابع طبیعی بویژه معادن، نفت، گاز، زمین کشاورزی و غیره است که در ثروت به دست آمده از آن انسان نقشی ندارد. بلکه انسان فقط استخراج کننده و استفاده کننده از مزایای پس از استخراج است. یکی از مهم ترین ویژگی های اقتصاد رانتي شکل گیر تفکر رانتي در ذهنیت اقشار اقتصادی کشور است. این تفکر رانتي در ذهنیت مدیران و سیاستگذاران آموزش عالی نیز به دلیل عدم استقلال بویژه استقلال مالی دانشگاه از دولت شکل گرفته است. هرچند که چانه زنی ها ولایه های سیاسی مدیران دانشگاه در گرفتن بودجه از دولت دخیل است ولی در حالت کلی بودجه

های دانشگاه‌ها براساس معیارهای مشخصی از قبیل سرانه های دانشجویی و غیره به دانشگاه‌ها اختصاص می‌یابد. شکل گیری تفکر رانتي میان مدیران آموزش عالی کشور باعث شده است که دانشگاه‌ها در داخل نیز تمایل چندانی به رقابت برای جذب گزنت‌های داخلی و بین‌المللی نداشته باشند. چرا که سالانه بودجه مشخصی را دریافت می‌کنند.

گفتمان بین‌المللی بودن علم و بحث در مورد آن

شرکت کنندگان به اتفاق معتقد بودند که دانش ذاتا یک مقوله بین‌المللی است و نگاه بین‌المللی و جهانی به علم، برقراری ارتباط با کشورهای صاحب علم و فناوری، استفاده از فناوری های برتر کشورهای صاحب فناوری و انتقال فناوری خود می تواند ما را به سمت همکاری های بین‌المللی سوق دهد. یافته های این بخش از پژوهش با یافته های پژوهش چانگ و لین (۲۰۱۸)، مودارک او و کاشیکین بایوا (۲۰۱۴)، دی وایت و هانتز (۲۰۱۵) و شاهيجان و همکاران (۲۰۱۶) همخوانی دارد. گفتمان تولید علم و فناوری در اسناد بالادستی نیز مورد تاکید قرار گرفته است. و این گفتمان دانشگاه‌ها را به مشارکت در فعالیت‌های علمی بین‌المللی سازنده با دانشگاه‌ها، پژوهشگاه‌ها و مراکز تحقیقاتی بین‌المللی سوق می‌دهد. به طور مشخص در سیاست‌های کلی علم و فناوری بویژه در: "بند پنجم؛ ایجاد تحول در ارتباط میان نظام آموزش عالی، تحقیقات و فناوری سایر بخش‌ها با تأکید بر: توسعه و تقویت شبکه‌های ارتباطات ملی و فراملی میان دانشگاه‌ها، مراکز علمی، دانشمندان و پژوهشگران و بنگاه‌های توسعه فناوری و نوآوری داخلی و خارجی و گسترش همکاری‌ها در سطوح دولتی و نهادهای مردمی با اولویت کشورهای اسلامی" و "در بند ششم؛ گسترش همکاری و تعامل فعال، سازنده و الهام‌بخش در حوزه علم و فناوری با سایر کشورها و مراکز علمی و فنی معتبر منطقه‌ای و جهانی به‌ویژه جهان اسلام همراه با تحکیم استقلال کشور، با تأکید بر: استفاده از ظرفیت‌های علمی و فنی ایرانیان مقیم خارج و جذب متخصصان و محققان برجسته سایر کشورها به‌ویژه کشورهای اسلامی حسب نیاز؛ تبدیل ایران به مرکز ثبت مقالات علمی و جذب نتایج پژوهش‌های محققان، نخبگان علمی و نوآوران سایر کشورها به‌ویژه جهان اسلام" و همچنین در ماده ۶۶ برنامه ششم توسعه تأکید شده است که دولت موظف است به‌منظور حضور مؤثر نظام آموزش عالی کشور در تولید، توسعه و نشر علم و فناوری و تربیت دانشجو در سطح بین‌المللی و برقراری توازن و ارتقای کیفیت آموزش عالی و پژوهش و فناوری، در طول برنامه (۱۳۹۶-۱۴۰۰)، درصد سهم دانشجویان خارجی را به ۱/۸ درصد از کل دانشجویان، تعداد دانشگاه‌های در زمره صد دانشگاه برتر آسیا را به ۱۰ دانشگاه، تعداد شعب خارجی دانشگاه‌های کشور به ۱۶ شعبه، تعداد اختراعات و ابداعات ثبت شده در سال در مراجع بین‌المللی به ۵۰ اختراع، درصد تعداد مقالات مشترک با محققان خارجی از کل را به ۳۵ درصد از کل مقالات و تعداد نشریات ایرانی نمایه شده در پایگاه بین‌المللی علم و دارای ضریب تأثیر را به ۵۰ نشریه در سال ۱۴۰۰ برساند. در تبیین نتایج این بخش از پژوهش می توان گفت که ذات و ماهیت علم بین‌المللی است و محدود به مرز جغرافیایی یا نژاد خاصی نیست و این گفتمان دانشگاه‌ها را به سمت همکاری بیشتر با دانشگاه‌های معتبر بین‌المللی سوق می‌دهد. و سويه دیگر قضیه این است که امروزه بسیاری از مسائل جهانی که بشر با آن مواجه است نیازمند همکاری پژوهشگران از نقاط مختلف جهان برای حل این مسائل است که این امر نیز خود نشان می‌دهد که ذات علم بین‌المللی است. در مسئله اخیر شیوع پاندمی کوئید ۱۹ بسیاری از محققان از کشورهای مختلف بدون توجه به محیط جغرافیایی و نژاد به دنبال تلاش برای یافتن دارو و واکسن مورد نیاز برای حل این مسئله جهانی بودند که این خود نشانگر گفتمان ذاتی بودن علم است که محققان و دانشگاه‌های سراسر جهان را به همکاری با یکدیگر تشویق می‌کند. آموزش عالی کشور نیز علیرغم تمامی مسائل و مشکلات سیاسی که برای همکاری با دانشگاه‌های خارجی در سال‌های اخیر با آن مواجه بودند، سعی داشته اند با تکیه بر همین گفتمان به رایزنی و متقاعد کردن دانشگاه‌های خارجی برای همکاری باشند. هر چند در سال‌های اخیر پژوهشگران ایرانی برای حضور در کشورهای صاحب علم با محدودیت‌های زیادی مواجه بوده اند اما ذات بین‌المللی بودن علم در بعضی از موارد این این محدودیت را تسهیل کرده است. می توان گفت که گفتمان علم و فناوری از جمله گفتمان‌هایی است که نقش تاثیر گذاری در جهت دهی و شکل‌دهی به همکاری‌های علمی بین‌المللی دانشگاه‌های دولتی کشور دارد. چرا که این گفتمان دانشگاه‌ها را به حضور در مجامع علمی جهانی تشویق می‌کند. تا با حضور در مراکز معتبر علمی بین‌المللی یافته‌های علمی و تحقیقاتی به روز

را کسب نمایند. در چارچوب این گفتمان مهم‌ترین مأموریت دانشگاه تولید علم و انتقال فناوری‌های پیشرفته جهانی به داخل کشور برای تجاری سازی تحقیقات و تبدیل ایده به ثروت است.

گفتمان سیاسی و بحث در مورد آن

شرکت کنندگان به اتفاق معتقد بودند که رویکرد سیاسی حاکم بر کشور نقش تاثیر گذاری بر همکاری های علمی بین المللی در آموزش عالی دارد. یافته های پژوهش در این بخش با یافته های این بخش از پژوهش با یافته های پژوهش های سیاه (۲۰۰۹)، هوراتا و پاتریشیو (۲۰۱۶)، کانگلیا و همکاران (۲۰۱۷) و تان هیوکو نیمی سینو (۲۰۱۸) همسو است. در تبیین نتایج این بخش از پژوهش می توان گفت که همکاری علمی بین المللی در دانشگاه های دولتی کشور به شدت از سیاست های داخلی و بین المللی دولت و حاکمیت تاثیر می پذیرد. و به میزانی که فضای سیاسی داخلی کشور برای پذیرش تعاملات بین المللی مثبت باشد به همان اندازه نیز تعاملات علمی دانشگاه های دولتی گسترش خواهد یافت همچنین اگر فضای سیاسی داخلی با فضای سیاسی بین المللی همسو باشد در این صورت نیز دانشگاه ها با بهره گیری از این موقعیت در راستای گسترش همکاری های علمی با دانشگاه های معتبر بین المللی حرکت خواهند کرد. امروزه به جرات می توان گفت که درصد زیادی از تعاملات علمی بین المللی دانشگاه های کشور در زمینه همکاری های علمی بین المللی همچون، پذیرش مقالات استادان و پژوهشگران ایرانی در مجلات معتبر بین المللی، برگزاری دوره های تحصیلی مشترک با دانشگاه های معتبر، حضور اساتید و پژوهشگران در کنفرانس ها و نشست های علمی معتبر بین المللی، ورود پژوهشگران ایرانی به دانشگاه های معتبر بین المللی، فرصت های مطالعاتی دانشجویان و استادان و غیره به دلیل مسائل سیاسی و همسو نبودن سیاست داخلی با سیاست های بین المللی با مشکل جدی مواجه شده است. سویه دیگر قضیه نیز به تخریب چهره سیاسی ایران در سطح بین المللی و تحریم های یکجانبه آمریکا و جامعه بین المللی علیه ایران مربوط می شود. دولت ها همچنین برای توسعه منابع انسانی و جذب نخبگان از کشورهای دیگر برای رقابت در بازار جهانی، ایجاد پیمان های استراتژیک منطقه ای از طریق بین المللی شدن آموزش عالی برای توسعه همکاری های نزدیک متقابل و منطقه ای برای دستیابی به بازار رقابتی، توسعه تجارت بازرگانی، وارد کردن برنامه ها و مؤسسات آموزشی برای کشور سازی و توسعه فرهنگی و اجتماعی نیاز دارند که دانشگاه ها را در زمینه تعاملات علمی بین المللی حمایت کنند.

محدودیت های تحقیق

بدون شک تمامی پژوهشگران، طی مراحل انجام پژوهش خود با دشواری های زیادی روبرو می شوند. پژوهش حاضر نیز همانند سایر پژوهش های حوزه علوم رفتاری از این قاعده مستثنی نبوده است. از جمله محدودیت ها و مشکلات پیش روی پژوهش حاضر می توان به عدم همکاری بعضی از متخصصان و صاحب نظران حوزه بین المللی شدن آموزش عالی با پژوهشگر برای انجام مصاحبه، عدم بهره مندی از نظرات سیاست گذاران و تصمیم گیران در سطوح بالای آموزش عالی و فراهم نبودن شرایط برای انجام مصاحبه های جمعی به صورت گروه های قانونی برای گردآوری داده های دقیق تر اشاره کرد.

پیشنهادهای و توصیه های سیاستی

- پذیرش بین المللی شدن و گسترش تعاملات علمی بین المللی در آموزش عالی مستلزم درک و پذیرش مجموعه ای از پیش نیازهای فکری و ذهنی می باشد. برای توسعه تعاملات علمی بین المللی می بایست میان فرهنگ های مختلف یک گفتمان مشترک ایجاد گردد و این گفتمان با احترام متقابل بین فرهنگ ها شکل خواهد گرفت. شکل گیری چنین گفتمانی همچنین نیازمند در پیش گرفتن رویکردی انعطاف پذیر برای مواجهه با چالش ها و مسائل پیش رو خواهد بود.

- با توجه به تأثیرگذاری سیاست‌ها و برنامه‌های دولت در بخش آموزش عالی، دولت‌ها می‌توانند از طریق سرمایه‌گذاری در بخش آموزش عالی و توسعه کمی و کیفی آن؛ بهبود روابط و سیاست خارجی؛ ایجاد قوانین و صدور بخشنامه‌های جدید برای تسهیل فعالیت‌های علمی بین‌المللی؛ در زمینه گسترش همکاری‌های علمی بین‌المللی مؤثر واقع شوند.
- به سیاست‌گذاران آموزش عالی کشور پیشنهاد می‌گردد در جهت گسترش گفت‌وگو میان فرهنگی در سطح پردیس دانشگاه، نشست‌ها، کنفرانس‌ها و همایش‌هایی را در جهت معرفی خرده فرهنگ‌های داخلی و خارجی برگزار کنند.
- می‌توان از سفیران و نمایندگان کشورهای خارجی که در کشور مستقر هستند برای سخنرانی در مورد فرهنگ و تمدن کشورهای خودشان در دانشگاه‌ها در جهت گسترش گفت‌وگو میان فرهنگی در دانشگاه‌ها دعوت به عمل آورد.
- می‌توان با تقویت گفت‌وگو میان بین‌المللی بودن ذاتی علم در ذهنیت و تفکر مدیران و تصمیم‌گیران کشوری زمینه‌های ورود و خروج پژوهشگران داخلی و بین‌المللی را تسهیل کرد.
- برای برطرف کردن دید منفی شکل گرفته علیه ایران در محیط بین‌الملل، وزارت امور خارجه از سیاست‌مداران، سفیران و وزیران امور خارجه کشورهای مختلف برای سخنرانی در دانشگاه‌های دولتی کشور دعوت به عمل آورد.
- مدیران دانشگاه‌ها با افزایش سواد فرهنگی دانشجویان، آموزش چندفرهنگی در پردیس و نهادینه کردن فرهنگ بین‌المللی در ساختار سازمانی و پردیس دانشگاه زمینه‌های ورود دانشجویان و اساتید بین‌المللی را به دانشگاه‌های کشور مهیا کنند.
- دانشگاه‌های دولتی کشور با ایجاد صندوق‌های سرمایه‌گذاری مشترک با دانشگاه‌های معتبر بین‌المللی زمینه‌های همکاری‌های پژوهشی بین‌المللی را فراهم نمایند.
- ساز و کارهای درون سازمانی و برون سازمانی برای جذب شرکای تحقیقاتی بین‌المللی تسهیل گردد.
- دانشگاه‌های برای برطرف کردن مشکلات مالی، به جذب دانشجوی بین‌المللی و به سمت جذب هزینه‌های تحقیقاتی بین‌المللی که برای برطرف نمودن چالش‌های جهانی وجود دارد، حرکت نمایند.

منابع

- آراسته حمیدرضا (۱۳۸۵). همکاری‌های علمی بین‌المللی آموزش عالی در ایران و چگونگی بهبود آن. فصلنامه پژوهش و برنامه ریزی در آموزش عالی، دوره ۱۲، شماره ۱، ص ۹۹-۱۱۵.
- حسینی مقدم، محمد (۱۳۹۶). دانشگاه ایرانی در سپهر بین‌المللی: بین‌المللی شدن آموزش عالی و آینده دانشگاه در ایران. تهران: پژوهشکده مطالعات فرهنگی و اجتماعی.
- خورسندی طاسکوه، علی (۱۳۹۵). آموزش عالی بین‌المللی: استراتژی‌ها و شرایط امکان. تهران: پژوهشکده مطالعات فرهنگی و اجتماعی.
- خورسندی طاسکوه، علی؛ لیاقت دار، محمد جواد (۱۳۸۷). ارتباط بین دانشگاهی و نقش آن در گسترش همکاری‌های فرامرزی. فصلنامه تحقیقات فرهنگی، سال ۱، شماره ۲، تابستان ۱۳۸۷، ص ۱۳۲-۱۱۱.
- رضائی، عباس؛ قهرمانی، محمد؛ پرداختچی، محمدحسن؛ ذاکر صالحی، غلامرضا (۱۳۹۷). بررسی وضعیت موجود و تدوین الگوی راهبردی همکاری‌های علمی بین‌المللی دانشگاه‌های برتر ایران. فصلنامه راهبرد اجتماعی فرهنگی، سال ۷، شماره ۲۶، ص ۳۱۹-۳۴۹.
- زارع بنادکوک، محمدرضا (۱۳۹۸). همکاری‌های بین‌المللی پژوهشگران ایرانی در انتشار مقالات علمی: مطالعه موردی رشته مهندسی صنایع. فصلنامه علمی مطالعات راهبردی سیاستگذاری، دوره ۹، شماره ۳۳، ص ۱۴۹-۱۶۹.
- سادات محسنی، هدی (۱۳۹۶). آسیب‌شناسی همکاری‌های علمی-بین‌المللی در آموزش عالی ایران. فصلنامه راهبرد اجتماعی فرهنگی، سال ۶، شماره ۲۲، ص ۲۸۱-۲۵۹.
- ساعدی، فرشاد (۱۳۹۶). نقش دیپلماسی علمی در افزایش امنیت ملی جمهوری اسلامی ایران. پایان نامه برای دریافت درجه کارشناسی ارشد رشته علوم سیاسی، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه آیت الله العظمی بروجردی (ره).
- محسنی سهی، هدی سادات و محسنی سهی، فریبا سادات (۱۳۹۴). تأثیر دیپلماسی علم و فناوری بر افزایش قدرت نرم جمهوری اسلامی ایران. مدیریت در دانشگاه اسلامی، سال ۴، شماره ۱، ص ۹۷-۱۱۶.
- Aarons, G. A., Seijo, C., Green, A. E., Moullin, J. C., Hasson, H., von Thiele Schwarz, U., ... & Willging, C. (2019). Fostering international collaboration in implementation science and research: a concept mapping exploratory study. BMC research notes, 12(1), 1-6.

- Adapa, P. K. (2013). Strategies and factors effecting internationalization of university research and education. Retrieved from <http://homepage.usask.ca/~pka525/Documents/ Internationalization.pdf>
- Ahwireng, D. (2016). Internationalization of Higher Education: A Comparative Case Study of Two U.S Universities. (Electronic Thesis or Dissertation). Retrieved from <https://etd.ohiolink.edu/>
- Alhalwaki, H. and Hamdan, A.M.M. (2019) 'Factors affecting the implementation of internationalization strategies in higher education institutions: evidence from Bahrain', *Int. J. Management in Education*, Vol. 13, No. 1, pp.1-27.
- Alsharari, N. M. (2018). Internationalization of the higher education system: an interpretive analysis. *International Journal of Educational Management*.
- Altbach, P. (2015). Perspectives on internationalizing higher education. *International Higher Education*, (27).
- Altbach, P. G., & Teichler, U. (2001). Internationalization and exchanges in a globalized university. *Journal of Studies in International Education*, 5(1), 5-25.
- Altbach, P. G., Reisberg, L., & Rumbley, L. E. (2019). Trends in global higher education: Tracking an academic revolution. Brill.
- Altbach, P., & de Wit, H. (2020). Rethinking the relevance of international branch campuses. *International Higher Education*, 101(Spring), 14-16.
- Amaratunga, D., Liyanage, C., & Haigh, R. (2018). A Study into the Role of International Collaborations in Higher Education to Enhance Research Capacity for Disaster Resilience. *Procedia engineering*, 212, 1233-1240.
- Berry, C., & Taylor, J. (2014). Internationalisation in higher education in Latin America: policies and practice in Colombia and Mexico. *Higher Education*, 67(5), 585-601.
- Brandenburg, U. (2020). Internationalisation in higher education for society-IHES in the times of corona. *Sociální pedagogika| Social Education*, 8(1), 11-24.
- Brandenburg, U., H. de Wit, E. Jones, B. Leask, and A. Drobner. (2020). Internationalization in Higher Education for Society (IHES), Concept, Current Research and Examples of Good Practice (DAAD Studies). Bonn: DAAD.
- Caniglia, G., Luederitz, C., Groß, M., Muhr, M., John, B., Keeler, L. W., ... & Lang, D. (2017). Transnational collaboration for sustainability in higher education: Lessons from a systematic review. *Journal of Cleaner Production*, 168, 764-779.
- Chan, W. W. (2004). International cooperation in higher education: Theory and practice. *Journal of Studies in International Education*, 8(1), 32-55.
- Chang, D. F., & Lin, N. J. (2018). Applying CIPO indicators to examine internationalization in higher education institutions in Taiwan. *International Journal of Educational Development*.
- Childress, L. K. (2009). Internationalization plans for higher education institutions. *Journal of studies in international education*, 13(3), 289-309.
- Chou, C. P., & Ching, G. S. (2020). Evolving international academic exchanges: The shifting cross-strait university practices between Taiwan and China. *International Journal of Research*, 9(4), 1-9.
- de Wit, H., & Altbach, P. G. (2021). Internationalization in higher education: global trends and recommendations for its future. *Policy Reviews in Higher Education*, 5(1), 28-46.
- de Wit, H., Hunter, F., Howard, L., & Egron-Polak, E. (2015). Internationalisation of higher education. European Parliament, Committee on Culture and Education. Retrieved from http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2015/540370/IOL_STU%282015%29540370_EN.pdf
- Eurydice. (2015). The European higher education area in 2015: Bologna process implementation report. Luxembourg: Publications Office of the European Union.
- Hoekman, J., Scherngell, T., Frenken, K., & Tijssen, R. (2013). Acquisition of European research funds and its effect on international scientific collaboration. *Journal of economic geography*, 13(1), 23-52.
- Horta, H., & Patrício, M. T. (2016). Setting-up an international science partnership program: a case study between Portuguese and US research universities. *Technological Forecasting and Social Change*, 113, 230-239.
- Hwang, K. (2013). Effects of the language barrier on processes and performance of international scientific collaboration, collaborators' participation, organizational integrity, and interorganizational relationships. *Science Communication*, 35(1), 3-31.
- Jon, J. E., & Kim, E. Y. (2011). What it takes to internationalize higher education in Korea and Japan: English-mediated courses and international students. In *The internationalization of East Asian higher education* (pp. 147-171). Palgrave Macmillan, New York.
- Karvelienė, R. (2014). The Bologna process and the features of implementation of the internationalization of higher education in Lithuania. *Socialiniai tyrimai*, (2), 53-65.
- Kireççi, M. A., Bacanlı, H., Erişen, Y., Karadağ, E., Çeliköz, N., Dombaycı, M., ... & Şahin, M. (2016). The internationalization of higher education in Turkey: Creating an Index. *Education and Science*, 41(187), 1-28.

- Lau, K., & Lin, C. Y. (2017). Internationalization of higher education and language policy: The case of a bilingual university in Taiwan. *Higher Education*, 74(3), 437-454.
- Liao, Y. (2018). Re-Examining Higher Education Internationalization in Taiwan: "University Strategies for Implementing Overseas Programmes". *Higher Education Studies*, 8(4), 116-128.
- Lovett, C. M. (2008). We Need a New Model of Global Education. *Chronicle of Higher Education*, 54(31).
- Matthews, K. R., Yang, E., Lewis, S. W., Vaidyanathan, B. R., & Gorman, M. (2020). International scientific collaborative activities and barriers to them in eight societies. *Accountability in Research*, 27(8), 477-495.
- Maudarbekova, B., & Kashkinbayeva, Z. (2014). Internationalization of higher education in Kazakhstan. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 116(21), 4-092.
- NSB, NSF. (2019). Publication Output: U.S. Trends and International Comparisons. In *Science and Engineering Indicators 2020*. Alexandria, VA: NSF.
- Rostan, M., & Ceravolo, F. A. (2015). The internationalisation of the academy: Convergence and divergence across disciplines. *European Review*, 23(S1), S38-S54.
- Rosyidah, N. (2020). Internationalization in Higher Education: University's Effective Promotion Strategies in Building International Trust. *European Journal of Educational Research*, 9(1), 351-361.
- See, M. (2019). 18 International collaboration: Are the challenges worth the benefits?. *Journal of Animal Science*, 96(suppl_3), 2-2.
- Seeber, M., Cattaneo, M., Huisman, J., & Paleari, S. (2016). Why do higher education institutions internationalize? An investigation of the multilevel determinants of internationalization rationales. *Higher education*, 72(5), 685-702.
- Shahijan, M. K., Rezaei, S., & Preece, C. N. (2016). Developing a framework of internationalisation for higher education institutions in Malaysia: a SWOT analysis. *International Journal of Management in Education*, 10(2), 145-173.
- Siah, F. (2009). Internationalization of Higher Education in Iran: An interpretive case study of perceptions of a selected group of university professors (Doctoral dissertation, University of Hawaii at Manoa).
- Tanhueco-Nepomuceno, L. (2018). Internationalization among selected HEIs in the ASEAN region: Basis for a proposed framework for an internationalized campus. *International Journal of Educational Development*.
- Tanhueco-Nepomuceno, L. (2018). Internationalization among selected HEIs in the ASEAN region: Basis for a proposed framework for an internationalized campus. *International Journal of Educational Development*.
- Ward, W. S., & Southwell, A. F. (2021). Intercultural Relations in International Agricultural Research Teams: Perceived Issues Influencing Communication Effectiveness. *Journal of Intercultural Communication Research*, 50(2), 122-145.
- Widmer, R. J., Widmer, J. M., & Lerman, A. (2015). International collaboration: promises and challenges. *Rambam Maimonides Medical Journal*, 6(2).
- Wöhlert, R. (2020). Communication in international collaborative research teams. A review of the state of the art and open research questions. *SCM Studies in Communication and Media*, 9(2), 151-217.